

ARS NOVA Copenhagen

SMADREDE TALLERKNER

Hanna Kappelin, Ann-Christin Wesser Ingels, Kate Macoboy
Ellen Marie Brink Christensen, Elenor Wiman , Amanda Flodin
Jakob Skjoldborg, Luís Toscano, Paul Bentley-Angell
Thomas Kjørbye, Asger Lynge Petersen, Jakob Soelberg

Paul Hillier, dirigent

Program

FØRSTE DEL

Claude Goudimel (1514/20-1572) Videntes Stellam

Giaches de Wert (1535-1596) Vox in Rama

Tomás Luís de Victoria (1548-1611) Ave Maria

ANDEN DEL

Anonym Natus est Rex

Paul Hindemith (1895-1963) Messe (1963) – Kyrie, Gloria

Anonym Liliun Florit

Paul Hindemith Messe – Credo

Anonym Veni creator

Paul Hindemith Messe - Sanctus, Benedictus

Anonym Rachel plorans

Paul Hindemith Messe – Agnus Dei

TREDJE DEL

Johannes Eccard (1553-1611) O Lamm Gottes

G. P. da Palestrina (1525-1594) Sicut Cervus

Tomás Luís de Victoria O quam gloriosum

Koncerten udsendes på DR P2 tirsdag d. 3. marts kl. 19.30

Introduktion

Dette program fejrer nytåret og begyndelsen på lysets tilbagekomst. Julehistorien udfolder sig stadig, med den hellige families flugt til Ægypten, Herodes' barnemord i Bethlehem og Åbenbaringen - manifestationen af en stjerne der leder de tre konger mod vest. Ved en googlesøgning efter en tradition, der kunne repræsentere denne idé, faldt jeg over en tilsyneladende gammel dansk skik: at samle en bunke af gamle tallerkner og ved nytår kaste dem mod hoveddøren. Jo flere knuste skår, jo flere venner ville du have i det kommende år. Jeg fandt denne idé meget tiltalende og endda måske meget dansk! I første omgang virkede det ikke til at nogen i Danmark kendte til sådan en sædvane, men så fandt en af vores sangere frem til at HC Andersen havde beskrevet den. I historien "Årets Historie" fra 1852 skriver han: »"Ja, der løb nu menneskene om og skød nytår ind," sagde en lille forfrossen spurv, "de slog potter på døre og var rent ellevilde af glæde over at nu gik det gamle år væk!«

Hindemiths Messe var hans sidste afsluttede arbejde, komponeret i 1963 og uopført under hans ledelse i Wien. Rig på kontrapunktisk opfindsomhed, klangfuld og moden i stil, og fyldt med en bred vifte af vokale strukturer, der skylder en masse til tidlig musik. Det er et af de værker, der bliver ved med at vokse jo mere man oplever det. Vi omkranser messens led med noget af det mest sublime tidlige vokalmusik. Hindemith var en pioner inden for genvækkelsen af den tidlige musik, og mens han underviste på Yale i 1940'erne, dirigerede han en lang række koncerter med musik lige fra gregoriansk sang til Monteverdi. Hans kendskab til tidlig musik var indgående, og selv om de valgte værker ikke er beregnet til at antyde nogen direkte indflydelse på Hindemiths egen musik, er de sammenlignelige på den måde, at de begge både bevarer og fornyer den musikalske stil fra deres tid.

- Paul Hillier, 2015

Videntes Stellam

Claude Goudimel

Videntes stellam magi
gavisi sunt gaudio magno
et intrantes domum
invenerunt puerum cum Maria matre eius
et procidentem adoraverunt eum
et apertis thesauris suis
obtulerunt ei munera
aurum tus et myrrham.

Reges Tharsis et Insule munera offerent.
Reges Arabum et Saba dona adducent.
et apertis thesauris suis
obtulerunt ei munera
aurum tus et myrrham

Da de vise mænd så stjernen
jubledede de med stor glæde.
Og da de kom til huset
så de det lille barn med Maria, hans mor.
og de bøjede sig og tilbad ham.
Og da de havde åbnet deres skatte
gav de ham gaver
guld, røgelse og myrra.

Kongerne fra Tarsis og øerne skal bringe gaver.
Kongerne fra Arabien og Saba skal byde gaver.
Og da de havde åbnet deres skatte
gav de ham gaver
guld, røgelse og myrra

Vox in Rama

Giaches de Wert

Vox in Rama audita est
ploratus et ululatus multus,
Rachel plorans filios suos,
et noluit consolari, quia non sunt.

I Rama høres en stemme,
klage og bitter gråd;
det er Rakel der græder over sine sønner.
Hun har nægtet at lade sig trøste, for de er ikke mere.

Ave Maria

Tomás Luís de Victoria

Ave Maria, gratia plena,
Dominus tecum;
benedicta tu in mulieribus,
et benedictus fructus ventris tui,
Jesus Christus.
Sancta Maria, Mater Dei,
ora pro nobis peccatoribus,
nunc et in hora mortis nostrae.
Amen.

Hil dig, Maria, fuld af nåde!
Herren er med dig!
Velsignet er du iblandt kvinder,
og velsignet er dit livs frugt,
Jesus Kristus.
Hellige Maria, Guds Moder!
bed for os syndere,
nu og i vor dødstime.
Amen.

Natus est rex

Anonym 9.-10. årh. St. Martial klosteret i Limoges

Natus est rex de virgine Maria
mundi salus eterne vite via
quem peperit intacta mater pia.
O quanta gaudia dant in ecclesia
hec natalitia Christi presentia
et eius gratia et gratia.

A king is born of the Virgin Mary,
salvation of the world, the way of eternal life,
whom the undefiled and pious mother brought forth.
O what joy goes forth into the church
by reason of this birth, the presence of Christ
and his grace and grace.

Dat gaudia celestia.
Sunt per via in patria. Patet via.
Perfidia, superbia, potentia, hostis frangitur.
Introitus est redditus.
Rex genitus humanitus dat additus, et perditus,
expositus, ad genitus, homo solvitur.

He causes heavenly joy.
They are destined for the land. The entrance is laid open.
Faithlessness, pride, power, the enemy is broken.
The entry is restored.
The king, born in a manner becoming to man, gives entry and, lost
and abandoned to generation, man is set free.

Novum regem laudet orbis terrarum
cum novarum laude melodiarum.
Qui nos trahit de lacu tenebrarum
et cunctarum mole miseriarum.
Adam, quem fregerat hostis deceperat,
regnum perdiderat, quod Deus dederat
et eius gratia et gratia.

The world praises a new king
with song of new melodies.
He has brought us out from the pool of darkness
and weight of lingering woes.
Adam, whom the enemy weakened and deceived,
had lost the kingdom which God had given him,
and his grace and grace.

Dat gaudia ...

He causes ...

Lilium Florit

Anonym 9.-10. årh. St. Martial klosteret i Limoges

Lilium floruit arvis vernantibus
que fons de Libano lymphis rigantibus
fovet et relevant zephyris flautibus.
Eia, eia, eia grex in pascuis
alludat uberimis et sequantur agmina
agnum inter lilia qui factus est opilio
assumpto carnis pallio
et per crucis misterium
elisit fauces demonum ferens reis remedium.

A lily has blossomed in the verdant fields
which the fountain of Lebanon, with its cleansing waters,
soothes and refreshes with its fragrant breezes.
Hasten quickly, the flock plays
in the fertile pastures. And the crowds follow
the lamb among the lilies, who became a shepherd,
having assumed the mantle of flesh,
and by the mystery of the cross
crushed the throat of the demon, bringing remedy to the guilty.

Revisit thalamum sponsi presentia
qui super cherubim mira potentia
volavit praevidens cuncta latentia.
Eia, eia ...

The presence of the bridegroom returns to the bridal chamber,
he who, with wondrous power, flew above the cherubs,
foreseeing all hidden things.
Hasten quickly ...

Electri species tandem emicuit
et mare vitreum de Sion exiit
anguis teterrimus nunc iam interiit.
Eia, eia ...

The splendor of amber has indeed burst forth
and the glittering sea has flowed from Zion.
The most foul serpent has now been destroyed.
Hasten quickly ...

Messe (1963)

Paul Hindemith

KYRIE

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.

Herre! Forbarm dig over os!
Kristus! Forbarm dig over os! Herre!
Forbarm dig over os!

GLORIA

Gloria in excelsis Deo,
et in terra pax
hominibus bonae voluntatis.
Laudamus te, benedicimus te,
adoramus te, glorificamus te.
Gratias agimus tibi
propter magnam gloriam tuam.
Domine Deus, rex coelestis, Deus Pater omnipotens.
Domine Fili unigenite,
Jesu Christe altissime. Domine Deus,
Agnus Dei, Filius Patris.
Qui tollis peccata mundi, miserere nobis.
Qui tollis peccata mundi,
suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis.
Quoniam tu solus sanctus,
tu solus Dominus,
tu solus altissimus, Jesu Christe.
Cum Sancto Spiritu in gloria Dei Patris.
Amen.

Ære være Gud i det høje,
og fred på jorden
for mennesker med god vilje.
Vi lover dig. Vi velsigner dig.
Vi tilbeder dig. Vi lovpriser dig.
Vi takker dig
for din store herlighed.
Herre vor Gud, himmelske konge, Gud, almægtige Fader.
Herre, du enbårne Søn,
du, den højeste, Jesus Kristus. Herre vor Gud,
Guds Lam, Faderens Søn.
Du, som borttager verdens synder, forbarm dig over os.
Du, som borttager verdens synder, tag imod vor bøn.
Du, som sidder ved Faderens højre, forbarm dig over os.
Thi du alene er hellig,
du alene er Herre,
du alene den højeste, Jesus Kristus.
Med Helligånden
i Gud Faders herlighed.
Amen.

CREDO

Credo in unum Deum,
Patrem omnipotentem,
factorem coeli et terrae,
visibilium omnium, et invisibilium.
Et in unum Dominum, Jesum Christum,
Filius Dei unigenitum;
et ex Patre natum
ante omnia saecula.
Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo
vero. Genitum non factum, consubstantialem Patri,
per quem omnia facta sunt.
Qui propter nos homines
et propter nostram salutem descendit de coelis.
Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine,
et homo factus est.
Crucifixus etiam pro nobis
sub Pontio Pilato, passus et sepultus est.
Et resurrexit tertia die secundum scripturas,
et ascendit in coelum.
Sedet ad dexteram Patris.
Et iterum venturus est cum gloria

Jeg tror på én Gud,
den almægtige Fader,
Himlens og jordens,
alle synlige og usynlige tings skaber.
Og på én Herre, Jesus Kristus,
Guds enbårne Søn,
som er født af Faderen
forud for alle tider.
Gud af Gud, lys af lys, sand Gud af den sande Gud.
Født, ikke skabt, af samme væsen som Faderen,
ved hvem alt er skabt.
Som for os mennesker
og for vor frelses skyld er nedstegen fra Himlen.
Og har påtaget sig kød ved Helligånden af Jomfru Maria
og er blevet menneske.
Han er også blevet korsfæstet for os,
under Pontius Pilatus pint og begravet.
Og han er opstanden på den tredje dag efter skrifterne
og opfaret til Himlen.
Han sidder ved Faderens højre hånd, og han skal komme
igen med herlighed for at dømmе de levende og de døde,

judicare vivos et mortuos;
cujus regni non erit finis.
Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem,
qui ex Patre Filioque procedit.
Qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur,
qui locutus est per prophetas.
Et unam sanctam, catholicam et apostolicam ecclesiam.
Confiteor unum baptismum in remissionem peccatorum.
Et expecto resurrectionem mortuorum.
Et vitam venturi saeculi.
Amen.

SANCTUS

Sanctus, sanctus, sanctus
Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt coeli et terra gloria ejus.
Osanna in excelsis.
Benedictus qui venit in nomine Domini.
Osanna in excelsis.

AGNUS DEI

Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Dona nobis pacem.

og på hans rige skal der ikke være ende.
Og på Helligånden, Herren og levendegøreren,
som udgår fra Faderen og Sønnen,
og som tillige med Faderen og Sønnen tilbedes og
forherliges,
som har talt ved profeterne.
Og én hellig, katolsk og apostolisk kirke.
Jeg bekender én dåb til syndernes forladelse.
Og jeg venter de dødes opstandelse
og livet i den tilkommende evighed.
Amen.

Hellig, hellig, hellig
er Herren, hærskarernes Gud.
Himmel og jord er fulde af hans herlighed.
Hosanna i det høje.
Velsignet være han, som kommer i Herrens navn.
Hosanna i det høje.

Guds Lam,
som borttager verdens synder,
forbarm dig over os.
Giv os fred.

Veni Creator

Anonym 12. århunderede fra Codex Calixtinus

Veni, creator Spiritus
mentes tuorum visita,
imple superna gratia,
quae tu creasti pectora.

Tu septiformis munere,
digitus paternae dexteræ
tu rite promissum Patris
sermone ditans guttura.

Come, Holy Ghost, Creator blest,
and in our hearts take up Thy rest;
come with Thy grace and heav'nly aid,
To fill the hearts which Thou hast made.

O Finger of the hand divine,
the sevenfold gifts of grace are thine;
true promise of the Father thou,
who dost the tongue with power endow.

Rachel Plorans (Rakels klagesang)

Anonym 12. Århundrede. Middelalderligt drama fra Fleury Playbook

RACHEL:

Heu, teneri partus, laceros quos cernimus artus!
Heu, dulces nati, sola rabie iugulati!
Heu, quem nec pietas nec vestra coercuit aetas!
Heu, matres miserae, quae cogimur ista videre?
Heu, quid nunc agimus cur non haec facta subimus?
Heu, quia memores nostro quae levare dolores.
Gaudia non possunt, nam dulcia pignora desunt!

CONSOLATRICES:

Noli, virgo Rachel,
noli, dulcissima mater,
pro nece parvorum fletus retinere dolorum.
Si quae tris namque tui nati
vivunt super astra beati.

RACHEL:

Heu, heu, heu!
Quomodo gaudebo,
dum mortua membra videbo,
dum sic commota fuero per viscera tota?
Me facient vere pueri sine fine dolere.
O dolor!
O patrum mutataque gaudia matrum
ad lugubres luctus!

CONSOLATRICES:

Quid tu, virgo
mater Rachel, ploras formosa,
cuius vultus Jacob delectat?
Quam te decent genarum rivuli?

RACHEL:

Heu, heu, heu!
Quid me incusasti fletus incassum fudisse?
Cum sim orbata nato,
paupertatem meam qui solus curaret;
quo multos, proh dolor,
extulit, esse profuturus?

CONSOLATRICES:

Num quid flendus est iste,
qui regnum possidet coeleste.

RACHEL:

Anxiatus est in me spiritus meus:
in me turbatum est cor meum.

RACHEL:

Alas, little babes, such savage wounds we see!
Alas, sweet children, slaughtered, butchered in madness.
Alas, neither pity nor tender age could save you.
Alas, wretched mothers, can we know what we behold here?
Alas, what, then, within us can bear such deeds?
Alas, our memories do but double grief!
No more can we know joy; our gifts of love have perished.

CONSOLERS:

No more, pure Rachel,
no more, sweetest of mothers,
for the sons here slain cease weeping.
Rejoice now even in your mourning,
for they live among the stars with the blessed

RACHEL:

Alas!
How then shall I rejoice
while forever these lifeless limbs I see?
When so rent with grief is my soul?
Mine shall be but endless sorrow for these babes.
O, sorrow!
O, how torn from joy these parents,
given unto grief and mourning.

CONSOLERS:

Wherefore thou, O maid,
O mother Rachel, dost thou weep so fair,
thou whose face delighteth Jacob?
Do rivers of tears become thy cheek?

RACHEL:

Alas!
Wherefore do you say that vainly have I shed these tears,
bereft as I am of my son,
alone, in my want, my care?
Ask you, then, why this grief
that he be borne unto the grave?

CONSOLERS:

Why dost thou weep for him thus
when he hath gained the kingdom of heaven?

RACHEL:

Great is the anguish of my soul;
my heart is troubled within me.

O Lamm Gottes

Johannes Eccard

1. O lamm Gottes unschuldig!
Am stamm des kreuzes geschlachtet,
Allzeit erfunden geduldig,
Wiewohl du warest verachtet,
All' sünd' hast du getragen,
Sonst müßten wir verzagen.
Erbarm' dich unser, o Jesu! o Jesu!

2. O lamm Gottes unschuldig! u.
Gib uns deinen frieden, o Jesu! o Jesu!

3. O lamm Gottes unschuldig! u.
Erbarm' dich unser, o Jesu! o Jesu!

1. O du Guds Lam uskyldig,
for os på korset slagtet!
Din Fader var du lydig,
ihvor du var foraget.
Al synd har du borttaget,
vi ellers var fortabte.
Forbarme dig over os, o Jesus!

2. O du Guds Lam uskyldig, ...
Giv os din fred, o Herre Jesus

3. O du Guds Lam uskyldig, ...
Miskunde dig over os, o Jesus!

Sicut Cervus

Giovanni Pierluigi da Palestrina

Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum:
ita desiderat anima mea ad te, Deus.
Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum:
quando veniam et apparebo ante faciem Dei?
Fuerunt mihi lacrimae meae panes die ac nocte,
dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus?

Som Hjorten skriger efter rindende Vand,
således skriger min Sjæl efter dig, o Gud.
Min Sjæl tørster efter Gud, den levende Gud;
når skal jeg komme og stedes for Guds Åsyn?
Min Gråd er blevet mit Brød både Dag og Nat,
fordi de stadig spørger mig: "Hvor er din Gud?"

O quam gloriosum

Tomás Luís de Victoria

O quam gloriosum est regnum,
in quo cum Christo gaudent omnes Sancti!
Amicti stolis albis,
sequuntur Agnum, quocumque ierit.

O, hvor herligt er riget
hvor alle helgener glæde sig med Kristus,
klædt i klæder af hvidt
de følger Lammet, hvor han går.

ARS NOVA Copenhagen blev grundlagt i 1979 og har for længst etableret sig som et af verdens fineste vokalensembler. Ensemblets chefdirigent og kunstneriske leder siden 2003 er den anerkendte engelske dirigent Paul Hillier. Ars Nova har desuden arbejdet med bl.a. Bo Holten, Tamás Vetö (begge tidligere chefdirigenter), Kaspars Putnins, Andrew Lawrence King, Anthony Rooley, Michael Bojesen og Søren Kinch Hansen (som alle har optrådt som gæstedirigenter). Ars Nova har den lidt usædvanlige konstruktion, at det er sangerne der ejer ensemblet og er den øverste beslutningsmyndighed. Gruppen omfavner således sammen med Paul Hillier den kunstneriske vision at være førende indenfor ensemblesangens svære kunst.

Ensemblet har specialiseret sig i fortolkning af renæssancens polyfone kormusik og ny vokalmusik, der udføres med præcision og nerve og med en sound, som vækker opmærksomhed overalt i verden. Med en årlig koncertsæson i København og Århus, adskillige koncerter i det øvrige Danmark og tilbagevendende turnéer verden over, er gruppen i dag mere efterspurgt end nogensinde. I det kommende år besøger gruppen bl.a. Kina på en længere turné, som en markant del af det danske kulturfremstød. Ars Nova aflægger i 2015 også besøg i bl.a. Ukraine, Tjekkiet og Spanien.

Ars Nova har indspillet en lang række CD'er, der har vundet adskillige priser; heriblandt en Grammy for The Little Match Girl Passion med musik af David Lang. To aktuelle cd'er på DaCapo er 'Carambolage' i samarbejde med Århus Sinfonietta med musik af Axel Borup Jørgensen (november 2014) og 'Carl Nielsen – Songs for Choir' med 21 sange af 150-års jubilaren (december 2014).

Heinrich Schütz har en helt særlig plads hos Ars Nova, idet gruppen har i årene 2008-2011 har indspillet komponistens samlede dramatiske værker til påske og jul. De fire CD'er har høstet utallige roser i både ind- og udland. I forlængelse heraf blev gruppen i oktober 2014 inviteret til at være artist in residence ved den tyske Heinrich Schütz Musikfest i og omkring komponistens hjemby Dresden.

Andre nyere udgivelser (i udvalg) er 'Creator Spiritus' på Harmonia Mundi med musik af Arvo Pärt og 'The Golden Age of Danish Partsongs' på DaCapo Records med musik af en perlerække af de bedste danske vokalkomponister fra de seneste 200 år.

Gruppen arbejder i øjeblikket på flere udgivelser med musik af 2015-jubilaren, Carl Nielsen. Således indspillede gruppen i januar Niensens Tre motetter. Desuden udkommer i foråret 2015 en cd med musik af argentiske Pablo Ortiz.

Paul Hillier er fra Dorset i England og er uddannet fra Guildhall School of Music and Drama i London. I løbet af sin karriere har han virket som både dirigent, sanger, lærer, redaktør og forfatter. Han var grundlægger og kunstnerisk leder af Hilliard Ensemblet, og senere grundlagde han Theatre of Voices. Han har undervist i USA ved University of California i Santa Cruz og Davis og i perioden 1996-2003 som leder af Early Music Institute ved Indiana University School of Music.

Han var kunstnerisk leder og chefdirigent for det Estiske Filharmoniske Kammerkor 2001-2007 og har været chefdirigent for Ars Nova Copenhagen siden 2003. Hans mere end hundrede cd-indspilninger (som bl.a. omfatter 7 solo recitals) har indbragt ham verdensomspændende hæder og adskillige priser. Hans bøger om Arvo Pärt og Steve Reich er – sammen med adskillige kormusik antologier – udgivet på Oxford University Press. I 2006 fik Paul Hillier en O.B.E. (Order of the British Empire) for sin indsats for kormusikken, og i marts 2007 tildeltes han Den Hvide Stjernes Orden af 4. grad for sin indsats for estisk musikliv og modtog en Grammy for Best Choral Recording.

I 2008 blev Paul Hillier udnævnt til chefdirigent/kunstnerisk leder for The National Chamber Choir of Ireland samt kunstnerisk leder for det nydannede Coro Casa da Música i Porto, Portugal. I 2009 var han 'artist in residence' på Institute for Sacred Music på Yale University. I 2010 modtog han sin anden Grammy - for David Langs The Little Match Girl Passion. I 2013 blev han tildelt Ridderkorset.

Ars Nova Copenhagen er venligst støttet af:
Statens Kunstråd, Dansk Korforbund, Augustinus Fonden,
Knud Højgaards Fond, Beckett Fonden, Toyota Fonden,
Mediepartnere: DRP2 & Politiken

Du kan på arsnova.dk filmelde dig ensemblets nyhedsbrev.